

Diagnoza kondycji współczesnej rodziny poprzez pryzmat procesu orzekania nieważności małżeństwa (popularnonaukowe streszczenie projektu)

Problem poznawania kondycji współczesnej instytucji małżeństwa jest jednym z najbardziej doniosłych problemów, wymagających rzeczywistej integracji różnych perspektyw, a przede wszystkim perspektywy teologicznej i społecznej. Jest bowiem oczywiste, że współczesna instytucja małżeństwa jest odzwierciedleniem zarówno religijnej jak i świeckiej koncepcji ładu aksjologicznego, czego wyrazem może być chociażby fakt możliwości zawierania związków małżeńskich w Kościele z równoczesnym cywilnym skutkiem prawnym. Ale konsekwencją tego stanu jest również konieczność zintegrowanego rozpatrywania wszelkich zaburzeń w funkcjonowaniu tej instytucji.

Ogólnym celem projektu jest pogłębiony opis i analiza uwarunkowań sytuacyjnych oraz religijnych i społecznych motywacji tych, którzy inicjują proces unieważnienia małżeństwa przed trybunałem diecezjalnym w Kościele rzymskokatolickim. Skupienie się na procesie orzekania nieważności małżeństwa przed trybunałem diecezjalnym w tym Kościele wynika z faktu, że religia katolicka jest wyznawana przez większość polskiego społeczeństwa. Dlatego problem stwierdzenia nieważności małżeństwa jest doniosły nie tylko z punktu widzenia życia religijnego katolików, ale również ma znaczenie dla rozumienia procesów społecznych, kształtujących warunki życia rodzinnego w Polsce.

Wspomniany wyżej cel badań zostanie zrealizowany w czterech powiązanych ze sobą obszarach. Pierwszy obszar skupi się na formalnym i prawnym kontekście działań mających na celu stwierdzenie nieważności małżeństwa. Drugi obszar pozwoli na analizę rozpatrywanego problemu poprzez odwołanie się do obrazu zjawiska konstruowanego w oparciu o dane statystyki społecznej. W trzecim obszarze kroki podejmowane przez osoby zmierzające do stwierdzenia nieważności małżeństwa będą rozpatrywane w powiązaniu ze zmiennymi społecznymi, które mogą stanowić jedną z najważniejszych grup czynników, odpowiedzialnych za rozpad więzi emocjonalnej w unieważnianej strukturze rodzinnej. Czwarty obszar problemowy koncentrować się będzie na swoistości postaw osób podejmujących działania mające na celu uznanie ich małżeństwa za nieważne. Należy podkreślić, że motywacja do podjęcia takiej procedury nie jest taka sama dla wszystkich, a dylematy i obawy związane z uruchomieniem procedury stwierdzania nieważności małżeństwa również rozwijają się w różny sposób.

Cel ogólny projektu zostanie osiągnięty poprzez zastosowanie dwóch badań empirycznych: w oparciu o metodologię badania ilościowego i na podstawie metodologii badania jakościowego. Badanie ankietowe – w ramach podejścia ilościowego – pozwoli na zebranie informacji dotyczących nie tylko faktów i postaw związanych z badanymi osobami, ale także ich otoczenia, tj. relacji z rodzicami, teściami i innymi osobami, które mogły wpłynąć na rozwój życia małżeńskiego badanej osoby. W przypadku podejścia jakościowego pozyskanie materiału empirycznego będzie oparte na technice wywiadu pogłębionego. Celem analiz w ramach tego podejścia będzie pogłębiona charakterystyka mentalna osób, które skłonne są inicjować proces o stwierdzenie nieważności małżeństwa – jakie miały motywacje i jakie było ich nastawienie do prawnej procedury stwierdzania nieważności małżeństwa.

Innowacyjność projektu badawczego wynika z tego, że diagnoza stanu polskich rodzin jest dokonywana poprzez analizę sytuacji małżeństw, które starają się o stwierdzenie nieważności małżeństwa przed katolickimi sądami kościelnymi. Warto tu podkreślić, że do tej pory nie przeprowadzono badań, zarówno w Polsce jak i za granicą, kondycji rodzin poprzez pryzmat orzeczeń o stwierdzenie nieważności małżeństwa. Patrząc z tej perspektywy, prezentowany projekt jest bardzo nowatorski. Posiada on również wartość w skali międzynarodowej, gdyż jest on nową propozycją badania zjawisk, które spotykamy na całym świecie.